

BRIEF VAN SIMON

Beveren, oranjerie, december 2022

Beste,

Bomen en zwammen het roept bij velen liefde én haat op. Liefde voor de boom, haat voor...tonderzwam, reuzenzwam, honingzwam, echte vuurzwam, boomgaardvuurzwam, zwavelzwam.... Het zijn de parasieten die ten koste van hun 'gastheer' leven. Het is een kleine groep naast de saprofieten en symbionten of de opruimers en samenlevers of coöperatieven. Kunnen we iets tegen parasieten doen? Neen en ja. Het enige dat helpt is de bomen goede groeiomstandigheden geven en zeker omzichtig omgaan met snoeien, want zo zet je de deur wijd open voor criminele zwamsporen. Het is als met een open mond lopen in een zaal vol hoestende mensen.

echte honingzwam en gewoon elfenbankje doen zich te goed aan boomstronk

vliegenzwam bij berk

De zwammen die met bomen samenleven zonder ze te doden omstrengelen de worteltoppen met zwamdraden. Zij leveren de bomen water en mineralen, stikstof en fosfor en krijgen daarvoor suikers en andere koolhydraten van de boom terug. Zelfs zware metalen halen de zwamvlokken uit de bodem. Die zijn schadelijk voor de boom maar deren de zwammen niet.

Maar er gebeurt daar nog wat meer onder onze voeten!

Elzen en dennen blijken via schimmelnetswerken met elkaar verbonden te zijn en wisselen ook voedingsstoffen uit. Hetzelfde gebeurt tussen berken al wisten we reeds dat berken goede vriendjes zijn met vliegenzwammen. Oude bomen staan in verbinding met de zaailingen die in de nabije omgeving opkomen. Ze geven elkaar voedseldiensten maar sturen ook moleculen uit die soortgenoten informeren over bedreigingen van vraatinsecten of -dieren. Daarvoor sturen ze 'onmakelijke' stoffen naar de getroffen plaatsen zodat de predators minder smaak krijgen in hun hapje en er mee ophouden. Intelligent gedrag zonder dat er hersenen voor nodig zijn: communiceren met elektrische pulsen, beslissingen nemen, leren en herinneren, mycelium doet het allemaal.

Zin om het nog verder 'uitgespit' te zien? Verslind dan Peter Wohlleben, Merlin Sheldrake of Suzanne Simard.

Van hen krijg je niet alleen voortschrijdend wetenschappelijk inzicht maar wordt onze visie op heel wat zaken bijgesteld. Zo wordt ecologie, de studie van de relaties tussen levende organismen, belangrijker. En deze gewijzigde visie heeft ook gevolgen voor de andere deelgebieden van de biologie, bijvoorbeeld de systematiek.

Zwammen worden beschouwd als lagere levensvormen in een

classificatiesysteem waarbij de hoogmoedige mens aan de top staat. Maar als schimmels met elkaar en met andere levensvormen kunnen communiceren, als ze probleemoplossend gedrag vertonen, beslissingen kunnen nemen en een geheugen hebben, waar horen zwammen dan thuis in de levensboom? Is intelligentie iets dat in gradaties aanwezig is in levende wezens en niet uitsluitend gebonden is aan dierlijke hersenen?

Ook het principe 'survival of the fittest' kan niet meer als het enig principe in de natuur gelden. Als alles samenhangt en wederzijds afhankelijk is van informatie-uitwisseling, dan betekent dit veel samenwerking tussen organismen van zeer verschillende komaf.

boomgaardzwam op pruimelaar

Het snijdt dus geen hout om alles te bekijken met een Darwinistische bril op (zonder Darwin opzij te schuiven, zeker niet).

En wat is in dit verhaal de plaats van de mens? Zeker niet de kroon op het werk. Er is immers geen enkel wezen dat zo autodestructief is als de mens. Merkwaardig is wel dat onze visie op de natuur resulteert in een maatschappijvorm die daar een spiegeling van is: het Darwinisme leverde ons een harde negentiende en twintigste-eeuwse maatschappij op die voortgezet werd in het neoliberal model, wel wat sociaal aangepast, maar nog steeds gebaseerd op het principe van de sterke duwt de zwakke opzij. Nu kantelt de wereld naar een samenwerkend model, een spiegeling van wat er zich altijd al in de natuur afspeelt. Zullen we, genoodzaakt door de klimaatopwarming, de natuur meer plaats geven? Wij kunnen dit probleem dat we zelf geschapen hebben niet oplossen met technische snufjes. Wel door samen te werken met de natuur, nederig haar wijsheid te erkennen en zachtmoedig geen spoor achter te laten bij onze doortocht op deze prachtige blauwe bol. Voorwaar een nobele eindejaar wens, niet?

Lieve groeten,

Simon

tonderzwam